

Ilker Arcayürek tenor
Ammiel Bushakevitz piano

do 26 sep 2019 / Grote podia / Blauwe zaal

20 uur / einde ± 21.20 uur

inleiding Yanick Maes / 19.15 uur / Blauwe foyer

lied

2019-2020

Ilker Arcayürek tenor
Ammiel Bushakevitz piano
do 26 sep 2019

Eleanor Lyons sopraan
Stanislav Solovjev piano
do 14 nov 2019

An Clara
Jozef De Beenhouwer piano
Trio Khaldei
Christiane Karg sopraan
Malcolm Martineau piano
za 30 nov 2019

Andreas Scholl contratenor
Tamar Halperin piano
do 16 jan 2020

Julian Prégardien tenor
Martin Helmchen piano
Christian Tetzlaff, Florian Donderer viool
Rachel Roberts altviool
Marie-Elisabeth Hecker, Tanja Tetzlaff cello
do 28 mei 2020

Franz Schubert (1797-1828)

Winterreise, D911, opus 89

Gute Nacht

Die Wetterfahne

Gefrorne Tränen

Erstarrung

Der Lindenbaum

Die Post

Wasserflut

Auf dem Flusse

Rückblick

Der greise Kopf

Die Krähe

Letzte Hoffnung

Im Dorfe

Der stürmische Morgen

Täuschung

Der Wegweiser

Das Wirtshaus

Irrlicht

Rast

Die Nebensonnen

Frühlingstraum

Einsamkeit

Mut!

Der Leiermann

Gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via
desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling / concert /
tentoonstelling van uw keuze.

Concertvleugels Met bijzondere dank aan Ortwin
Moreau voor het stemmen en het onderhoud van de
concertvleugels van deSingel
Moreau Pianoservice / Kapucinessenstraat 32 / 2000
Antwerpen / +32 (0)486 83 63 98
moreau-pianoservice.be

Schuberts 'Winterreise': duisternis zichtbaar gemaakt

Een boutade stelt dat er op de keper beschouwd slechts twee soorten verhalen zijn: iemand vertrekt op een tocht of Een vreemdeling komt naar de stad. Dat is uiteindelijk twee keer hetzelfde verhaal. Enkel de blik van waaruit het verteld wordt verandert. Het is een verhaal over beweging, over verhuizen en migreren, over het trauma of de onverwachte mogelijkheden, over het steeds moeilijker functioneren van de geijkte morele coördinaten, de vraagtekens geplaatst bij de waarden die je vanzelfsprekend vindt, het in de weegschaal leggen van je hele leven. Toen Toni Morrison de Nobelprijs voor literatuur in ontvangst nam, vertelde ze een verhaal dat in vele culturen als volksvertelling circuleert. Een groep kinderen bezoekt een wijze oude vrouw (of een verhalenverteller of een griot). "Vertel ons wat het betekent om geen thuis te hebben op deze plek," vragen ze, "om rond te dwalen, losgeslagen van het huis dat je kende. Wat het betekent om aan de rand van steden te wonen die jouw gezelschap niet verdragen".

In 'Winterreise' vatte Schubert dit verhaal met meesterlijke en dus gematigde inzet van alle middelen die hij tot zijn beschikking had. Het resultaat is een volkomen uitgepuurd werk dat tijd en plaats overstijgt op een manier die enkel te vergelijken is met de passieverhalen van Bach. Het romantische oer-verhaal van de 'Wanderer' die als vreemde op de wereld is gekomen en hem ook als vreemde zal verlaten, zoals het in de eerste zin van de cyclus klinkt, heeft een universele zeggingskracht gekregen. Als archetype spreekt het tot de diepste kern van ons bestaan.

Gebroken harten, gebroken akkoorden

Met 'Winterreise' zijn we nooit helemaal klaar. De dramatische opbouw brengt ons steeds weer in verwarring, grijpt naar de keel en sleurt ons in alle richtingen mee. We weten zelfs niet of het slot ons een moment van verlossing toont of juist de definitieve triomf van de duisternis aangeeft. Aan de oppervlakte vertellen de vierentwintig liederen het verhaal van een jonge man wiens liefde onbeantwoord

blijft en die daarom zijn toevlucht zoekt in de natuur. Het is winter, de natuur is onverbiddelijk en rauw. De hoofdfiguur raakt steeds meer van zijn medemensen vervreemd. Hij verliest zijn greep op de werkelijkheid, balanceert door zijn verdriet op de rand van de waanzin. Een donker ravijn lokt. De muzikale wereld waarin dit verhaal zich afspeelt, is vrij van vals sentiment. Kristalhelder en uitgepuurd hanteert Schubert een veelheid aan referenties. We horen hymnes, volkse Ländler, marsmuziek en jachthoornmotieven. Alle materiaal wordt echter tot zijn essentie herleid, in een taal die opvalt door haar soberheid. Vele liederen zijn eenvoudige coupletliederen, die in de begeleiding steunen op een herhaald basismotief. Herhaalde melodieën, herhaalde motieven maar toch telkens anders. In de meeste liederen worden de coupletten subtiel bijgekleurd. Zinnen krijgen nadruk door gevarieerde herneming. Kenmerkend is dat de zanger steeds ook een verteller is. Hij biedt ons ongeremd een inkijk in zijn private wereld. De gevoelens die hij niet in de tekst uitdrukt, zijn toevertrouwd aan de begeleidende piano. Het effect is haast claustrofobisch besloten. We kunnen ons als luisteraar niet loswerken uit het kluwen van deze woekerende emoties. We kunnen ons niet verlaten op externe signalen van ironie of een andere richtingwijzer volgen voor onze interpretatie. De klankwereld is volkomen en onbetrouwbaar subjectief. Deze manier van liederen componeren was nog niet eerder gehoord.

Is de zanger louter zichzelf? De incarnatie van Elckerlijc in een modern zedenspel, waarin we geconfronteerd worden met onze eigen vervreemding van de wereld en de natuur, met het gebrek aan harmonie tussen zelf en universum en met de existentiële eenzaamheid die ons gezelschap houdt sinds we aan het begin van de negentiende eeuw in een spiegel keken die enkel de chaos om ons heen reflecteert. Of is de zanger een personage? Dan kunnen we met een zekere afstandelijkheid zien hoe dit personage voor onze ogen uit elkaar valt, ten prooi aan de wanhoop die voortkomt uit het verlies van een ankerpunt. Een leven dat is losgeslagen, mogelijk omdat de verteller een verstoorte relatie heeft met de werkelijkheid. Deze man neemt ons in vertrouwen. De wilde blik in zijn ogen krijgt klank wanneer zachte melodieën plots wanhopig luid klinken. Een idylle die niet wil lukken. Zeker het eerste deel van de cyclus laat deze observerende houding toe. Na de 'pauze', tussen nummer 12 en 13, daalt de koorts en grijpt de desolate eenzaamheid om zich heen. Tot in de laatste

twee liederen de wereld tot stilstand komt. De grimmige, winterse wereld waarin de passies bevroren zijn, waar de warme stroom van het leven gestold op de koude grond ligt, laat echter ook een politieke lezing toe. Zowel de dichter van de cyclus, Wilhelm Müller, als Schubert voelden zich klem gezet in een tijd waarin vrije geesten nauwlettend in de gaten werden gehouden. In de nek van kunstenaars en intellectuelen blies de ijskoude adem van het nieuwe regime van kanselier Klemens Metternich. Dat was na de nederlaag van Napoleon geïnstalleerd en wilde vooral de chaos van liberale en democratische omwentelingen bezweren. In de winterse metaforen en de opgeroepen maatschappelijke eenzaamheid van de reiziger geven dichter en componist uitdrukking aan hun onvermogen tot betekenisvol handelen in deze context. Het afwijzen van de ingedommelde burgerwereld, die in de cyclus op verschillende plaatsen tot uitdrukking komt, wordt zo een daad van politiek verzet. Oproer in code. Anderen willen in 'Winterreise' eerder horen hoe de wereld van de natuur de mens vreemd is geworden in een geïndustrialiseerde en geatomiseerde wereld. De vervreemding heeft ook ons vermogen aangetast tot betekenisvolle communicatie en verstoort daarom iedere poging tot intiem en betrokken menselijk contact. Deze lezingen zijn op een merkwaardige manier alle tegelijk waar. Daarin schuilt de archetypische kracht van de cyclus. Steeds weer voelen we hoe gebroken akkoorden het enige houvast zijn in een gebroken wereld, die ons gezelschap niet lijkt te dulden.

Eenzaamheid

Leven, liefde, eenzaamheid en dood: de cyclus die Schubert in 1827 aflevert, is een reis langs de emoties en angsten die ons bestaan dooraderen. Met een hoofdrol voor het gevoel dat het centrum van de cyclus vormt, **'Einsamkeit'**. Dat lied is het eindpunt van de oorspronkelijke cyclus, die slechts uit de eerste twaalf liederen bestond. Pas later ontdekte Schubert dat het verhaal van Wilhelm Müller eigenlijk vierentwintig gedichten omvatte. In de definitieve versie is 'Einsamkeit' zo een narratief eindpunt - in het midden. We zien de reiziger aan de einder verdwijnen. De wereld om hem heen is vrolijk en vol kleur, de

winter lijkt te verdwijnen en daarmee de laatste inbedding die hem vertrouwen geeft: "Als de stormen nog woedden, was ik niet zo ellendig".

Dit twaalfde lied is, anders dan de voorgaande, niet strofisch opgebouwd. Het is een doorgecomponeerde beweging. Met trage voeten sleept de muziek zich voort, zoals onze ontmoedigde reiziger. Wie wil, hoort hier de geest van een oboe d'amore en waant zich in een passie van Bach, maar dan zonder God (de mens heeft zijn plaats ingenomen, zo horen we later in nummer 22, 'Mut!'). De zangstem blijft in de eerste strofes binnen het middenregister. De derde en laatste strofe neemt de helft van het lied in beslag. De emoties kolken naar de oppervlakte, de innerlijke storm breekt uit en benadrukt het contrast met de liefelijkheid van de ontluikende lente. Twee maal klinkt deze strofe. De laatste regel 'War ich so elend nicht' is opgebroken. Zo horen we viermaal 'so elend' en de laatste maal klinkt de ellende als het gehuil van een wolf. De ellende van dit bestaan zal in het alsmaar meer gefragmenteerde tweede deel tot zijn uiterste consequentie verkend worden.

Eenzaamheid is het gevoel geïsoleerd te zijn van de anderen. Het contact dat we zoeken, blijft buiten ons bereik. Het gebrek aan verbondenheid met anderen neemt dan zelfs fysiek vorm aan. Als in het volgende lied, **'Die Post'**, de posthoorn zijn geschal laat horen, springt het hart van de reiziger op. De opwindende hoop en het verlangen worden gevat in het huppelende motief. Een brief is immers een brug waarover gescheiden geliefden elkaar tegemoet wandelen. Opnieuw echter is de hoop zinloos. Het krioelende leven en de drukte in het dorp die de aankomst van de postkoets met zich brengt, stelt weerom de tegenstellingen op scherp. Het hart klopt in de keel. Maar in mineur stamelt onze held "De post brengt geen brief voor jou". En zoals wel vaker bij Schubert gaat de muziek op het cruciale moment naar majeur: "für dich". Een troostende tweespraak met zichzelf, tot meer is de eenzame niet in staat.

Machteloosheid

De dynamiek tussen de centrale liederen onderlijnt uiteindelijk de machteloosheid waarin de ervaren leegte wortelt. Dit is de fundamentele grondstroom van de cyclus.

Hardnekkig volhardt de verteller in de overtuiging dat hij niet bij machte is zijn situatie of emoties te veranderen. Hij richt zijn leven zó in, dat hij vermaledijde betrokkenheid en vooral afhankelijkheid kan ontlopen. Contact maken met andere mensen biedt geen troost maar is enkel bedreigend. De eenzaamheid voedt zichzelf.

Het tweede deel van de cyclus verkent met ijzingwekkend resultaat de wereld die zo tot stand komt. Stap voor stap ontrafelt Schubert de wanorde. De verwarring die we daarbij ervaren, lijkt een bijzonder treffende neerslag te zijn van de wanordelijke onbevattelijkheid en onbeheersbaarheid die de wereld van de hoofdfiguur kenmerken. De fragmentatie en versplintering die deels een gevolg zijn van de ontstaansgeschiedenis van de cyclus, maken precies door de falende samenhang de duisternis zichtbaar. Zoals de hel in 'Paradise Lost' van John Milton vuur en vlammen braakt, maar dan vlammen zonder licht. Het is zichtbaar gemaakte duisternis. Het schouwspel dat zich ontvouwt, is hardvochtig en speelt zich af in een nacht vol schaduwen. Hier kan geen vrede wonen of hoop dagen. De protagonist ontloopt voortdurend het gezelschap van andere mensen. Zijn gezelschap is een duistere kraai, die geduldig wacht tot hij zich te goed kan doen aan het lijk. In **'Die Krähe'** spreekt de reiziger tot de duistere vogel als was die een mens. Dit 'wonderlijke dier' neemt de plaats in van een trouwe vriend. In een voorbode van het laatste lied, waar de draailierspeler aangesproken wordt als 'wonderlijke oude', beweegt de muziek zich bij deze aanspreking in een bevreemdende wending. Het verlies aan greep op de werkelijkheid manifesteert zich nu nadrukkelijker. De biedermeier idealen die het dorp (**'Im Dorfe'**) in zelfgenoegzame rust gevangen houden, zijn niets voor hem. Welke richting kan hij echter nog uit in deze bevroren wereld? De wegwijzer (**'Der Wegweiser'**) wijst iedereen de weg, behalve hem. Een kracht die hij zelf niet begrijpt, drijft hem de woestenij in. Rusteloos zoekt hij rust. Voor hem is de enige juiste richting de weg die nog niemand terugging. Op het moment echter dat de verteller deze zin zingt, vindt de harmonie in de pianobegeleiding de weg terug naar de centrale toonaard en sleurt de zanglijn met zich mee. Het uur van de dood heeft toch nog niet geslagen. Een genster hoop in de duisternis, misschien. Maar even goed kan het slechts uitstel van het onvermijdelijke zijn.

Vreemde verbondenheid

Maskers en misleiding vergezellen de winterreiziger op zijn onverbiddelijke tocht. Zelfs de natuur werkt mee aan deze wereld van bedrog. Het dwaallicht dat boven de moerasen danst (in **'Das Irrlicht'**), of de optische illusie die aan de bevroren hemel ineens drie zonnen te voorschijn tovert (**'Die Nebensonnen'**), versterken het gevoel van desoriëntatie. Van de letterlijke nacht uit het openingslied zijn we nu in een andere duisternis beland. De relatie met de tastbare wereld is volkomen losgelaten. Als luisteraar weten we ook niet goed wat van de laatste liedsequentie te maken. Moeten we werkelijk geloven dat de zwerver het kerkhof als een herberg ziet? Spreekt in de krachtadigheid van **'Mut!'** de wanhoop of is de zelfverzekerdheid enkel gedroomd? Waar vindt de reiziger de rust waar hij zo naar verlangt en die de wereld hem niet kan bieden?

Aan het einde ontmoet de hoofdfiguur een straatmuzikant die op draailier een monotoon liedje speelt, dat niemand horen wil (**'Der Leiermann'**). Misschien is ook dit een begoocheling en bevinden we ons in het niemandsland van de waanzin. Mogelijk staat er werkelijk een straatmuzikant aan de rand van een onbekend dorp, door de goege-meente genegeerd net zoals de zwerver. Deze vreemde oude man is denkbaar Vadertje Dood zelve, die ons allen opwacht aan het einde van de levensreis. Zijn eenvoudige melodie klinkt voortdurend, maar we verkiezen ze te negeren. Tot onze stemmen zich bij elkaar voegen en we alsnog samen oplossen in de stille duisternis. Het feit dat de oude man aan het slot van de cyclus besluit om de melodie van de reiziger te volgen kan echter evenzeer betekenen dat deze twee vreemde figuren zich in elkaar herkennen. In het diepste duister van de eenzaamheid gloort het vuurvliegje van de hoop. Een nieuwe reis kan beginnen. Samen.

Franz Schubert
Winterreise, D911, opus 89
teksten: Wilhelm Müller (1794-1827)

Gute Nacht

Fremd bin ich eingezogen,
Fremd zieh' ich wieder aus.
Der Mai war mir gewogen
Mit manchem Blumenstrauß.
Das Mädchen sprach von Liebe,
Die Mutter gar von Eh', -
Nun ist die Welt so trübe,
Der Weg gehüllt in Schnee.

Ich kann zu meiner Reisen
Nicht wählen mit der Zeit,
Muß selbst den Weg mir weisen
In dieser Dunkelheit.
Es zieht ein Mondenschatten
Als mein Gefährte mit,
Und auf den weißen Matten
Such' ich des Wildes Tritt.

Was soll ich länger weilen,
Daß man mich trieb hinaus?
Laß irre Hunde heulen
Vor ihres Herren Haus;
Die Liebe liebt das Wandern -
Gott hat sie so gemacht -
Von einem zu dem andern.
Fein Liebchen, gute Nacht!

Will dich im Traum nicht stören,
Wär schad' um deine Ruh',
Sollst meinen Tritt nicht hören -
Sacht, sacht die Türe zu!
Schreib im Vorübergehen
Ans Tor dir: gute Nacht,
Damit du mögest sehen,
An dich hab' ich gedacht.

Die Wetterfahne

Der Wind spielt mit der Wetterfahne
Auf meines schönen Liebchens Haus.
Da dacht ich schon in meinem Wahne,
Sie piff den armen Flüchtling aus.

Er hätt' es eher bemerken sollen,
Des Hauses aufgestecktes Schild,
So hätt' er nimmer suchen wollen
Im Haus ein treues Frauenbild.

Der Wind spielt drinnen mit den Herzen
Wie auf dem Dach, nur nicht so laut.
Was fragen sie nach meinen Schmerzen?
Ihr Kind ist eine reiche Braut.

Gefrorne Tränen

Gefrorne Tropfen fallen
Von meinen Wangen ab:
Ob es mir denn entgangen,
Daß ich geweinet hab'?

Ei Tränen, meine Tränen,
Und seid ihr gar so lau,
Daß ihr erstarrt zu Eise
Wie kühler Morgentau?

Und dringt doch aus der Quelle
Der Brust so glühend heiß,
Als wolltet ihr zerschmelzen
Des ganzen Winters Eis!

Erstarrung

Ich such' im Schnee vergebens
Nach ihrer Tritte Spur,
Wo sie an meinem Arme
Durchstrich die grüne Flur.

Ich will den Boden küssen,
Durchdringen Eis und Schnee
Mit meinen heißen Tränen,
Bis ich die Erde seh'.

Wo find' ich eine Blüte,
Wo find' ich grünes Gras?
Die Blumen sind erstorben
Der Rasen sieht so blaß.

Soll denn kein Angedenken
Ich nehmen mit von hier?
Wenn meine Schmerzen schweigen,
Wer sagt mir dann von ihr?

Mein Herz ist wie erstorben,
Kalt starrt ihr Bild darin;
Schmilzt je das Herz mir wieder,
Fließt auch ihr Bild dahin!

Der Lindenbaum

Am Brunnen vor dem Tore
Da steht ein Lindenbaum;
Ich träumt in seinem Schatten
So manchen süßen Traum.
Ich schnitt in seine Rinde
So manches liebe Wort;
Es zog in Freud' und Leide
Zu ihm mich immer fort.

Ich muß' auch heute wandern
Vorbei in tiefer Nacht,
Da hab' ich noch im Dunkel
Die Augen zugemacht.
Und seine Zweige rauschten,

Als riefen sie mir zu:
Komm her zu mir, Geselle,
Hier find'st du deine Ruh'!

Die kalten Winde bliesen
Mir grad ins Angesicht;
Der Hut flog mir vom Kopfe,
Ich wendete mich nicht.

Nun bin ich manche Stunde
Entfernt von jenem Ort,
Und immer hör' ich's rauschen:
Du fändest Ruhe dort!

Die Post

Von der Straße her ein Posthorn klingt.
Was hat es, daß es so hoch aufspringt,
Mein Herz?

Die Post bringt keinen Brief für dich.
Was drängst du denn so wunderbarlich,
Mein Herz?

Nun ja, die Post kommt aus der Stadt,
Wo ich ein liebes Liebchen hatt',
Mein Herz!

Willst wohl einmal hinüberseh'n
Und fragen, wie es dort mag geh'n,
Mein Herz?

Wasserflut

Manche Trän' aus meinen Augen
Ist gefallen in den Schnee;
Seine kalten Flocken saugen
Durstig ein das heiße Weh.

Wenn die Gräser sprossen wollen
Weht daher ein lauer Wind,

Und das Eis zerspringt in Schollen
Und der weiche Schnee zerrinnt.

Schnee, du weißt von meinem Sehnen,
Sag', wohin doch geht dein Lauf?
Folge nach nur meinen Tränen,
Nimmt dich bald das Bächlein auf.

Wirst mit ihm die Stadt durchziehen,
Munt're Straßen ein und aus;
Fühlst du meine Tränen glühen,
Da ist meiner Liebsten Haus.

Auf dem Flusse

Der du so lustig rauschtest,
Du heller, wilder Fluß,
Wie still bist du geworden,
Gibst keinen Scheidegruß.

Mit harter, starrer Rinde
Hast du dich überdeckt,
Liegst kalt und unbeweglich
Im Sande ausgestreckt.

In deine Decke grab' ich
Mit einem spitzen Stein
Den Namen meiner Liebsten
Und Stund' und Tag hinein:

Den Tag des ersten Grußes,
Den Tag, an dem ich ging;
Um Nam' und Zahlen windet
Sich ein zerbroch'ner Ring.

Mein Herz, in diesem Bache
Erkennst du nun dein Bild?
Ob's unter seiner Rinde
Wohl auch so reißend schwillt?

Rückblick

Es brennt mir unter beiden Sohlen,
Tret' ich auch schon auf Eis und Schnee,
Ich möcht' nicht wieder Atem holen,
Bis ich nicht mehr die Türme seh'.

Hab' mich an jeden Stein gestoßen,
So eilt' ich zu der Stadt hinaus;
Die Krähen warfen Bäll' und Schloßen
Auf meinen Hut von jedem Haus.

Wie anders hast du mich empfangen,
Du Stadt der Unbeständigkeit!
An deinen blanken Fenstern sangen
Die Lerch' und Nachtigall im Streit.

Die runden Lindenbäume blühten,
Die klaren Rinnen rauschten hell,
Und ach, zwei Mädchenaugen glühten. -
Da war's gescheh'n um dich, Gesell!

Kommt mir der Tag in die Gedanken,
Möcht' ich noch einmal rückwärts seh'n,
Möcht' ich zurücke wieder wanken,
Vor ihrem Hause stille steh'n.

Der greise Kopf

Der Reif hatt' einen weißen Schein
Mir übers Haar gestreuet;
Da glaubt' ich schon ein Greis zu sein
Und hab' mich sehr gefreuet.

Doch bald ist er hinweggetaut,
Hab' wieder schwarze Haare,
Daß mir's vor meiner Jugend graut -
Wie weit noch bis zur Bahre!

Vom Abendrot zum Morgenlicht
Ward mancher Kopf zum Greise.
Wer glaubt's? und meiner ward es nicht
Auf dieser ganzen Reise!

Die Krähe

Eine Krähe war mit mir
Aus der Stadt gezogen,
Ist bis heute für und für
Um mein Haupt geflogen.

Krähe, wunderliches Tier,
Willst mich nicht verlassen?
Meinst wohl, bald als Beute hier
Meinen Leib zu fassen?

Nun, es wird nicht weit mehr geh'n
An dem Wanderstabe.
Krähe, laß mich endlich seh'n,
Treue bis zum Grabe!

Letzte Hoffnung

Hie und da ist an den Bäumen
Manches bunte Blatt zu seh'n,
Und ich bleibe vor den Bäumen
Oftmals in Gedanken steh'n.

Schaue nach dem einen Blatte,
Hänge meine Hoffnung dran;
Spielt der Wind mit meinem Blatte,
Zitt'r' ich, was ich zittern kann.

Ach, und fällt das Blatt zu Boden,
Fällt mit ihm die Hoffnung ab;
Fall' ich selber mit zu Boden,
Wein' auf meiner Hoffnung Grab.

Im Dorfe

Es bellen die Hunde, es rascheln die Ketten;
Es schlafen die Menschen in ihren Betten,
Träumen sich manches, was sie nicht haben,
Tun sich im Guten und Argen erlaben;

Und morgen früh ist alles zerflossen.
Je nun, sie haben ihr Teil genossen
Und hoffen, was sie noch übrig ließen,
Doch wieder zu finden auf ihren Kissen.

Bellt mich nur fort, ihr wachen Hunde,
Laßt mich nicht ruh'n in der Schlummerstunde!
Ich bin zu Ende mit allen Träumen.
Was will ich unter den Schläfern säumen?

Der stürmische Morgen

Wie hat der Sturm zerrissen
Des Himmels graues Kleid!
Die Wolkenfetzen flattern
Umher im matten Streit.

Und rote Feuerflammen
Zieh'n zwischen ihnen hin;
Das nenn' ich einen Morgen
So recht nach meinem Sinn!

Mein Herz sieht an dem Himmel
Gemalt sein eig'nes Bild -
Es ist nichts als der Winter,
Der Winter, kalt und wild!

Täuschung

Ein Licht tanzt freundlich vor mir her,
Ich folg' ihm nach die Kreuz und Quer;
Ich folg' ihm gern und seh's ihm an,
Daß es verlockt den Wandersmann.

Ach! wer wie ich so elend ist,
Gibt gern sich hin der bunten List,
Die hinter Eis und Nacht und Graus
Ihm weist ein helles, warmes Haus.
Und eine liebe Seele drin. -
Nur Täuschung ist für mich Gewinn!

Der Wegweiser

Was vermeid' ich denn die Wege,
Wo die ander'n Wand'rer gehn,
Suche mir versteckte Stege
Durch verschneite Felsenhöh'n?

Habe ja doch nichts begangen,
Daß ich Menschen sollte scheu'n, -
Welch ein törichtes Verlangen
Treibt mich in die Wüstenei'n?

Weiser stehen auf den Wegen,
Weisen auf die Städte zu,
Und ich wand're sonder Maßen
Ohne Ruh' und suche Ruh'.

Einen Weiser seh' ich stehen
Unverrückt vor meinem Blick;
Eine Straße muß ich gehen,
Die noch keiner ging zurück.

Das Wirtshaus

Auf einen Totenacker hat mich mein Weg gebracht;
Allhier will ich einkehren, hab' ich bei mir gedacht.
Ihr grünen Totenkränze könnt wohl die Zeichen sein,
Die müde Wand'rer laden ins kühle Wirtshaus ein.

Sind denn in diesem Hause die Kammern all' besetzt?
Bin matt zum Niedersinken, bin tödlich schwer verletzt.
O unbarmherz'ge Schenke, doch weisest du mich ab?
Nun weiter denn, nur weiter, mein treuer Wanderstab!

Irrlicht

In die tiefsten Felsengründe
Lockte mich ein Irrlicht hin:
Wie ich einen Ausgang finde,
Liegt nicht schwer mir in dem Sinn.

Bin gewohnt das Irregehen,
's führt ja jeder Weg zum Ziel:
Uns're Freuden, uns're Leiden,
Alles eines Irrlichts Spiel!

Durch des Bergstroms trock'ne Rinnen
Wind' ich ruhig mich hinab,
Jeder Strom wird's Meer gewinnen,
Jedes Leiden auch sein Grab.

Rast

Nun merk' ich erst, wie müd' ich bin,
Da ich zur Ruh' mich lege:
Das Wandern hielt mich munter hin
Auf unwirtbarem Wege.
Die Füße frugen nicht nach Rast,
Es war zu kalt zum Stehen;
Der Rücken fühlte keine Last,
Der Sturm half fort mich wehen.

In eines Köhlers engem Haus
Hab' Obdach ich gefunden;
Doch meine Glieder ruh'n nicht aus:
So brennen ihre Wunden.
Auch du, mein Herz, in Kampf und Sturm
So wild und so verwegen,
Fühlst in der Still' erst deinen Wurm
Mit heißem Stich sich regen!

Die Nebensonnen

Drei Sonnen sah ich am Himmel steh'n,
Hab' lang und fest sie angesehen;
Und sie auch standen da so stier,
Als wollten sie nicht weg von mir.

Ach, meine Sonnen seid ihr nicht!
Schaut andern doch ins Angesicht!
Ja, neulich hatt' ich auch wohl drei;
Nun sind hinab die besten zwei.

Ging nur die dritt' erst hinterdrein!
Im Dunkeln wird mir wohler sein

Frühlingstraum

Ich träumte von bunten Blumen,
So wie sie wohl blühen im Mai;
Ich träumte von grünen Wiesen,
Von lustigem Vogelgeschrei.

Und als die Hähne krächten,
Da ward mein Auge wach;
Da war es kalt und finster,
Es schrien die Raben vom Dach.

Doch an den Fensterscheiben,
Wer malte die Blätter da?
Ihr lacht wohl über den Träumer,
Der Blumen im Winter sah?

Ich träumte von Lieb' um Liebe,
Von einer schönen Maid,
Von Herzen und von Küssen,
Von Wonne und Seligkeit.

Und als die Hähne krähen,
Da ward mein Herze wach;
Nun sitz ich hier alleine
Und denke dem Traume nach.

Die Augen schließ' ich wieder,
Noch schlägt das Herz so warm.
Wann grünt ihr Blätter am Fenster?
Wann halt' ich mein Liebchen im Arm?

Einsamkeit

Wie eine trübe Wolke
Durch heit're Lüfte geht,
Wenn in der Tanne Wipfel
Ein mattes Lüftchen weht:

So zieh ich meine Straße
Dahin mit tragem Fuß,
Durch helles, frohes Leben,
Einsam und ohne Gruß.
Ach, daß die Luft so ruhig!
Ach, daß die Welt so licht!
Als noch die Stürme tobten,
War ich so elend nicht.

Mut!

Fliegt der Schnee mir ins Gesicht,
Schüttl' ich ihn herunter.
Wenn mein Herz im Busen spricht,
Sing' ich hell und munter.

Höre nicht, was es mir sagt,
Habe keine Ohren;
Fühle nicht, was es mir klagt,
Klagen ist für Toren.

Lustig in die Welt hinein
Gegen Wind und Wetter!
Will kein Gott auf Erden sein,
Sind wir selber Götter!

Der Leiermann

Drüben hinterm Dorfe steht ein Leiermann
Und mit starren Fingern dreht er, was er kann.
Barfuß auf dem Eise wankt er hin und her
Und sein kleiner Teller bleibt ihm immer leer.

Keiner mag ihn hören, keiner sieht ihn an,
Und die Hunde knurren um den alten Mann.
Und er läßt es gehen alles, wie es will,
Dreht und seine Leier steht ihm nimmer still.

Wunderlicher Alter, soll ich mit dir geh'n?
Willst zu meinen Liedern deine Leier dreh'n?

Ilker Arcayürek

Tenor Ilker Arcayürek wordt geboren in Istanbul, maar groeit op in Wenen. Als jongeman zingt hij in een koor, maar eerder als hobby, tot hij wordt aangemoedigd door de dirigent om zanglessen te nemen. Niet lang daarna wordt hij solist bij het Mozart Knabenchor Wien. Hiermee staat hij op internationale podia - vooral een tournee in Japan maakt diepe indruk op de jonge Arcayürek - en in de Weense Staatsoper, Volksoper en Kammeroper. Op zijn negentiende breekt zijn stem en wordt hij lid van het Albert Schönberg Chor. In 2010 wordt hij gevraagd om auditie te doen bij de Internationale Opera Studio te Zürich en verschijnt hij in producties van Rossini's 'Otello' en Mozarts 'Cosi fan tutte'. Als lid van het Oostenrijkse Stadttheater Klagenfurt speelt hij mee in 'Der Rosenkavalier' van Strauss, 'Macbeth' van Verdi, 'Die Fledermaus'

en 'Die Zauberflöte' van Mozart. Dan vervoegt hij het Staatstheater Nürnberg en speelt hij in 2015 zijn eerste grote rol, als Rodolfo in 'La Bohème' van Puccini. Ook in 2015 eindigt Arcayürek als finalist van de BBC Cardiff Singer of the World Wedstrijd en wordt een van de New Generation Artists van BBC Radio 3. Opera Now Magazine roept hem uit tot "gouden tenor" en hij wint de Internationaler Liedwettbewerb van de Hugo Wolf Akademie. In februari 2019 maakt hij zijn Amerikaanse recitaldebuut in New York en in de zomer volgt zijn operadebuut aldaar, als Nadir in 'Les Pêcheurs de Perles' van Bizet, in de Santa Fe Opera. Zijn eerste cd verschijnt in 2017 bij Champs Hill Records, 'Der Einsame', waarop hij zijn grootste passie etaleert: het zingen van Schubertliederen.

Ammiel Bushakevitz

Ammiel Bushakevitz wordt in 1986 geboren in Jerusalem en groeit op in Zuid-Afrika. Hij begint piano te spelen op vierjarige leeftijd. Na zijn schooltijd gaat hij in Leipzig studeren, aan de Hochschule für Musik und Theater 'Felix Mendelssohn Bartholdy', onder professor Phillip Moll. Hij vervolledigt zijn studies in Parijs, bij Jean-Frédéric Neuburger en Pierre-Laurent Aimard aan de Conservatoire Nationale Supérieur de Musique. Hij is ook een van de laatste studenten van Dietrich Fischer-Dieskau. Nu staat Bushakevitz bekend als een van de voornaamste liedpianisten van zijn generatie, vooral vanwege zijn interpretaties van Schubert. Hiervoor kreeg hij in 2011 een award van het International Schubert Institute in Wenen. Verder won hij prijzen op de Wigmore Hall Song Competition in Londen, Internationaler Schubert

Wettbewerb in Stuttgart, Internationaler Johannes Brahms Wettbewerb in Oostenrijk en het Concours Léopold Bellan in Parijs. Hij is de enige Israëliische staatsburger die ooit de Richard Wagner Preis won, in 2013 te Leipzig. Verder kreeg hij de European Union Commission Award, de DAAD International Scholarship for Artists, de Oppenheimer Trust Award en de Prix de la Ville de Lausanne. Hij wordt regelmatig gevraagd om masterclasses over Duitse en Franse liederen te geven in Israël, Australië, Spanje, China, Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten. Daarnaast trekt hij tijd uit om jonge pianisten te begeleiden in ontwikkelingslanden zoals Ethiopië, Zimbabwe, Marokko en Mexico.

bushakevitz.com

Binnenkort in deSingel

Orkest van de Achttiende Eeuw & Cappella Amsterdam

olv. Kenneth Montgomery

André Morsch bariton (Don Giovanni)

Katharine Dain sopraan (Donna Anna)

Paula Murrihy mezzosopraan (Donna Elvira)

Henk Neven bariton (Leporello)

Thomas Cooley tenor (Don Ottavio)

Rosanne van Sandwijk mezzosopraan (Zerlina)

Berend Eijkhout bariton (Masetto)

David Wilson-Johnson bas-bariton (Il Commendatore)

Jeroen Lopes Cardozo regie

Wolfgang Amadeus Mozart

Don Giovanni, KV527 (in regie voor concertzaal)

wo 9 okt 2019 / 19.30 uur / Blauwe zaal

€ 52, 42, 32 (basis) / € 42, 32, 25 (-25/65+) / € 10 (-19 jaar)

gratis inleiding Arne Herman / 18.45 uur / Blauwe foyer

desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
Desguinlei 25
B-2018 Antwerpen

deSingel is een kunstinstituut van de Vlaamse Overheid

mediasponsors